

intellectus quasi acuit, et perficit mentem ad hoc ut sine confusione, et admixtione errorum procedat, et ad hoc illustratur a Spiritu sancto. Unde et illi correspondet inter beatitudines munditia cordis, cum dicitur Matth. v: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Hanc beatitudinem docet S. Thomas correspondere dono intellectus 2-2, quæst. viii, artic. vii, quia munditia cordis non solum debet intelligi depuratio ab inordinatis affectibus qualis fit per virtutes, et dona partis appetitivæ, sed etiam per depurationem a phantasmatis et erroribus, ut scilicet ea quæ de Deo proponuntur non accipiantur per modum corporalium phantasmatum, neque secundum hæreticas perversitates. Ergo donum intellectus oportet quod discernat in mysteriis fidei veritatem fidei ab erroribus, et spiritualitatem divinorum a formis corporalibus, alioquin ruditer, et cum hebetudine, et offuscatione quadam, seu confusione intelliget: donum autem intellectus cum illustret, et purificet mentem tollit hanc ruditatem, et hebetudinem, seu offuscationem mentis. Sed hæc discretio, et penetratio, seu illustratio non fit sine comparatione, et collatione veritatis fidei ad errores, quos respuit, et inter spiritualem puritatem, et abstractionem cum materialitate, et fæce corporalium formarum, quas removet: ergo donum intellectus sic acuens, et disponens mentem ad penetrandum, et limpide cognoscendum, judicativum esse debet, alias discernere non poterit nisi sciat judicare, et comparare.

XIV. Dices: Non potest in hac vita remove quis intelligentiam a phantasmatis, et corporalibus formis, cum id sit proprium, et connaturale animæ conjunctæ corpori, ut intelligat cum alligatione,

et conversione ad sensus: quod vero depuretur quis a phantasmatis, et formis sensibilibus pro alia vita est, vel rarissime contingens in ista ex aliquo raptu specialissimo, quod non convenit dono intellectus, quia hoc commune est omnibus justis. Ergo non bene explicatur per hoc quod ejus actus sit discretio, et judicium depurans a phantasmatis, et erroribus, præsertim quia cum fide compatitur aliquis error materialis dummodo pertinacia absit sine qua aliquis non sit hæreticus; ergo et compatitur donum intellectus. Patet consequentia, quia materialis error non est peccatum mortale; ergo potest stare cum gratia; ergo etiam cum dono intellectus, quia hoc in omnibus habentibus gratiam invenitur, ut docet S. Thomas, quæstione octava citata, articulo quarto.

XV. Respondetur, quod intelligentia potest remove phantasmata dupliciter. Uno modo per eorum carentiam, et privationem, ita quod in modo intelligendi non dependeat quis a phantasmatis: alio modo per comparationem objecti intellecti ab ipsa, et cognoscendo objectum illud non esse sicut phantasmata, sed ab illis abstrahere, ad eum modum quo res spirituales, et Deum ipsum cognoscimus in hac vita, scilicet per viam negationis, et remotionis, quia licet spiritualia cognoscamus per connotationem ad sensibilia, et ad phantasmata, tamen hæc ipsa sensibilia removemus a Deo, et affirmamus non ita esse sentiendum de Deo sicut illa corporalia phantasmata representant. Et sic dicit D. Thomas 2-2, quæst. clxxx, artic. v ad secundum quod: «Intellectualis cognitio non sistit in ipsis phantasmatis, sed in eis contemplatur puritatem intelligibilis veritatis.» Depuratio ergo a phantasmatis per totalem caren-

tiam, et evacuationem eorum non datur in hac vita mortali, in qua intelligit anima dependenter a sensibilibus. Depuratio autem a phantasmatis per viam remotionis comparativa, et per viam negationis, qua discernitur, et cognoscitur sic aliquid intelligi ad modum rerum sensibilibus, quod tamen non est sicut ipsa sensibilia, sed opposito modo, talis inquam depuratio possibilis est in hac vita; sed tamen ista depuratio non fit nisi per discretionem, et comparationem unius ad alterum, et judicium.

XVI. Quod vero dicitur compati posse fidem, et donum intellectus cum aliquo materiali errore fateamur, quia compati possunt cum aliqua ignorantia, seu nescientia in his, quæ homo non tenetur scire in rebus fidei. Unde ex hoc solum sequitur quod donum intellectus non semper est perfectum, et consummatum, ita quod purget ab omnibus erroribus, etiam materialiter accidentibus, nam et in Angelis contingit quod ab aliquibus nescientiis purgentur a superioribus. Non tamen probatur, quod donum intellectus non purget ab erroribus formalibus, id est, cum ipsa advertentia, et adhæsione ad errorem, et ab his qui salutem impedire possunt magis vel minus secundum quod elarius, vel limpidius possumus aliqua intelligere, aut minus clare.

XVII. Quod si petas, quodnam judicium est illud quod præbet donum intellectus distinctum a judicio sapientiæ, et scientiæ, quæ etiam sunt dona, vel etiam a judicio fidei,

XVIII. Respondetur in rebus judicandis dupliciter nos posse procedere, uno modo judicio resolutivo, seu analytico, quando de rebus judicamus per suas causas, vel suos effectus, resolvendo in illos, et ratio-

tinando: alio modo judicio sim-

plici, aut discretivo, quo judicamus hoc non esse illud, vel non esse sicut illud, sed diverso modo se habere ad illud, quod potest fieri vel per quamdam comparationem, aut reflexionem, sicut facit intellectus, vel simplici quodam modo, sicut facit sensus, quia etiam discernit colores, aut sonos, etc. donum ergo sapientiæ, et scientiæ habent judicium de rebus spiritualibus, aut supernaturalibus modo resolutivo, seu analytico per suas causas supremas, videlicet per intimam unionem ad Deum; scientia vero per causas inferiores, vel effectus, quatenus considerat creaturas, fides autem judicat, et assentitur neque per causas, neque per effectus, sed ex nudo testimonio dicentis, et revelantis, quatenus ex alterius dicto, et non ex interiori penetratione causarum, vel effectuum movetur ad assensum.

XIX. At vero donum intellectus, non judicat resolvendo, neque ex causis, et per causas discurrendo circa veritates supernaturales, sed ex quodam interiori instinctu, et pulsatione Spiritus sancti, et affectu ad res supernaturales discernit spiritualia a corporalibus, saltem per viam remotionis, et segregat credenda a non credendis, seu ab erroribus a quibus non ducitur. Et ad hoc judicium formandum non requiritur evidentia discursus, quia non procedit per causas, vel effectus, neque resolutio conclusionum in sua principia, quia donum intellectus, sicut et habitus principiorum versatur circa principia; sed formatur hoc judicium ex meliori, et acutiori penetratione terminorum ex quibus illæ veritates componuntur, et convenientia eorum inter se, et disconvenientia oppositorum errorum. Et sicut in naturalibus sunt aliqua principia, quæ omnibus communiter sunt nota, et vocantur dignitates, sicut: Quodlibet est vel non

est : alia solis sapientibus, quia non facile eorum termini ab omnibus penetrantur, sed solum ab acutioribus, ut quod : Spirituales substantiæ non sunt in loco, quod : Solus Deus est colendus, et non sunt plures dii, et alia similia, eo quod perceptio, et penetratio istorum terminorum dependet ex aliqua comparatione, et collatione cum suis oppositis, ut rerum spiritualium cum corporalibus, etc. et tamen iudicium de his principiis non fit per illationem, et discursum, sed ex penetratione terminorum facta cum aliqua collatione, et comparatione : ita donum intellectus acuit, et elevat mentem ex impulsu, et illustratione Spiritus sancti ad capiendos, et penetrandos terminos, quibus res supernaturales fidei proponuntur, et ex tali penetratione iudicat illas veritates esse credendas, et in eis quiescendum.

XX. Instabis : Vel illa penetratio terminorum fit cum evidentia, et claritate, vel cum obscuritate, et inevidentia. Si cum claritate et evidentia : ergo datur in nobis evidentia rerum spiritualium, et fidei, quam tamen non experimur, nec ipsa compati posset cum fide, quæ est de non visis. Si cum obscuritate, ergo debet inniti testimonio dicentis, nec enim aliud formale motivum habere potest ; ergo substantialiter est actus fidei, et sic non distinguitur donum intellectus in suo formali motivo, atque adeo in sua specifica ratione a fide.

XXI. Respondetur ex D. Thoma 2-2, quæst. viii, artic. ii, quod penetratio, et intelligentia veritatis potest esse vel perfecte, vel imperfecte. Perfecte intelligitur aliquid, quando ipsa essentia rei intelligitur quid sit, aut quomodo sit : imperfecte intelligitur aliquid, quando non cognoscitur quid sit, aut quomodo sit, sed tamen cognoscitur quod veritati non con-

trariatur secundum ea, quæ exterius apparent, quatenus homo intelligit quod propter ea quæ exterius apparent non est recedendum ab his, quæ sunt fidei. Et hæc est evidentia extrinseca, et quasi negativa, quæ non opponitur ipsi fidei ; nec enim opponitur fidei, quod aliquis evidentiam habeat de hoc, quod a fide non est recedendum propter quamcumque extrinsecam rationem, eo quod nihil contrarium fidei verum est ; et similiter de ipsis rebus, traditis potest evidenter experiri in interno affectu quid non sint, licet non possit videre quid sint. Hanc ergo evidentiam certitudinis fidei, et credibilitatis ejus, et discretionem rerum creditarum ab erroribus, et a sensibilibus, (quod est habere extrinsecam, et negativam evidentiam) potest facere interius illustratio Spiritus sancti per donum intellectus, sine hoc quod opponatur obscuritati fidei, quæ solum circa res ipsas creditas in se obscura, et inevidens est, non circa credibilitatem, vel certitudinem suam. Et licet in hac vita non experiamur evidentiam positivam circa ipsas res fidei, in quibus semper oculus caligat, tamen circa ipsum sensum Scripturæ, circa credibilitatem testimoniorum Dei, circa ipsam certitudinem fidei, et discretionem ejus ab erroribus nonnunquam talem quietationem sentimus, quod sine aliqua evidentia haberi non potest. Nec tamen semper fit ista quietatio, et evidentia per rationes, et discursus, sed etiam per aliquam interiorum pulsationem, et illustrationem de illa certitudine, quam etiam simplices, et idiotæ homines sentiunt aliquando, et qui nihil de studio theologiæ attigerunt.

XXII. Ex his deducitur, donum intellectus maxime deservire contemplationi internæ, quia per ipsum acuitur, et subtilizatur mens a Spi-

ritu ut intelligat, et in tenebris non ambulet, sed in luce, etiam dum in caligine divinitatis ambulat, id est, per viam remotionis et umbram negationis, sic enim intrat in potentias Domini, et ingreditur speculando gloriam Domini, transformatur de virtute in virtutem quasi a Domini Spiritu. Hujus autem signum maximum est, si aperiente se luce Spiritus intus in mente, et elevato ac sublimato intellectu, non sentit anima exaltari, ac sublimari sibi Deum supra omnem creaturam. Sic enim dicit psalmista : *Accedet homo ad cor altum, et exaltabitur Deus*, Ps. LXIII. Propriissime enim donum intellectus reddit cor altum, quia elevat illud ut alte sentiat, et cognoscat de divinis penetrans, et intelligens, quod ea quæ divina sunt excedunt omne cui comparari possunt. Et ex tali altitudine cordis exaltatur non ipsum cor, sicut fit per scientiam acquisitam, quia scientia inflat, et inflatum cor ruinæ est proximum, quia ante ruinam exaltatur cor ; sed per donum intellectus elevatur, ut exaltetur, et magnificetur Deus, quia apprehenditur, ut magnus, et anima ipsa nostra magnificat Deum, non se.

XXIII. Ad rationes dubitandi a principio respondetur, quod attinet ad auctoritates. D. Thomæ in hac quæstione LXVIII, art. iv, jam ostendimus potius ex illa deduci quod hoc donum est judicativum, et non simplici modo apprehensivum, quia dicit ordinari tale donum ad apprehensionem veritatis (quod utique sine iudicio, vel enuntiatione non fit) quæ per aliquam comparationem apprehenditur. Sapientia autem ad iudicandum ordinatur, scilicet iudicio resolutivo, et per causas supremas, quod iudicium non pertinet ad donum intellectus, ad quod solum pertinet iudicium discretivum, quo ipsa veritas capitur, et

penetratur discernendo eam ab erroribus, et spiritualia a sensibilibus et in hoc est penetratio veritatis, quatenus intratur ad interiora ejus discernendo eam ab his, quibus obscuratur, aut impeditur ejus cognitio, eo modo quo explicatum est. Et hoc etiam fit per aliquod iudicium discretivum, non tamen resolutivum in suas causas, sicut facit sapientia, et scientia, et hoc iudicium resolutivum est quod D. Thomas denegat dono intellectus.

XXIV. Ad replicam autem, et instantiam, qua dicitur quod ad eundem habitum, etiam in naturalibus pertinet apprehendere rem aliquam, et iudicare, bene ibi respondetur concedendo ; sed diximus etiam ad donum intellectus pertinere iudicium, et non puram, et solam apprehensionem terminorum. Et cum instatur, quod hoc modo non distinguitur a dono sapientiæ, et scientiæ ad quæ pertinet iudicare, sicut ad donum intellectus apprehendere veritatem, ut dicit S. Thomas, jam responsum est, quod ad donum sapientiæ, et scientiæ pertinet iudicare, non quocumque iudicio, sed resolutivo, et analytico, quod est per causas, et hoc denegat D. Thomas dono intellectus, ad quod non pertinet iudicare de rebus spiritualibus per causas, sed tantum penetrare veritates discernendo illas a falsitatibus, seu erroribus, et dirigendo modum intelligendi spiritualia, ut non ad modum corporalium de eis iudicemus, sine hoc quod causas, et rationes istorum reddat, sed solum comparationem, et discretionem unius ab alio faciat. Hoc enim est apprehendere veritatem ut discretam a falsitate, sicut visus discernit inter colores, nec tamen per causas de eis iudicat.

XXV. Et cum dicitur, quod si solum iudicat donum intellectus de veritatibus supernaturalibus, non

per aliquas causas, vel effectus, valde imperfecte, et superficialiter iudicat, respondetur quod si pertinet ad donum intellectus iudicare de veritatibus modo resolutivo, et iudicio analytico, valde imperfecte iudicaret si per causas, vel effectus non iudicaret. Cæterum non pertinet hoc ad donum intellectus, sicut neque ad habitum principiorum (qui etiam intellectus vocatur) spectat veritates attingere resolvendo in causas, et principia, cum non procedat ex aliis principiis, sed solum spectat ex penetratione terminorum iudicare de illis veritatibus; sic etiam ad donum intellectus spectat ex penetratione terminorum iudicare, et cognoscere veritates supernaturales, quæ se habent ut principia in rebus fidei, nam ut docet S. Thomas 2-2, quæst. VIII, articulo VI ad secundum donum intellectus est circa prima principia cognitionis gratiæ, sed quia isti termini non sunt de se evidentes, et omnibus noti, oportet uti speciali dono intellectus ad penetrandum, et intelligendum illos, discernendo eorum intelligentiam a falsitatibus, et erroribus, et spiritualia a sensibilibus, non quidem per intrinsecam, et positivam evidentiam cognoscendo quid sint, sed per extrinsecam, et quasi negativam, cognoscendo quid non sint, ut ex D. Thoma explicabimus. Et ex his terminis sic penetratis, et per quamdam comparisonem, et discretionem cognitis, formatur iudicium de ipsa veritate non per causas, sed per penetrationem terminorum, et discretionem veritatis ab errore: sicut etiam multa principia, quæ non omnibus, sed solum sapientibus sunt per se nota, supponunt terminos illos cognitos, et penetratos non sola simplici inspectione, sed iudicio, et comparatione sapienter facta, et acuto ingenio penetrata, ideo enim solis

sapientibus dicuntur per se nota.

XXVI. Et cum instatur, quod hoc iudicium pertinet ad finem, quæ assentitur ipsis principiis, imo et de iisdem veritatibus divinis iudicat donum sapientiæ, si quidem iudicat de divinis, ea autem quæ ad Deum pertinent se habent sicut principia,

XXVII. Respondetur quod iudicium fidei est per modum adhæisionis, et credulitatis ad res ipsas, seu veritates supernaturales, credere enim est cum assensione cogitare, ut ex Augustino communiter docent theologo, ita quod ex parte inevidentiæ, et obscuritatis habet motum, et fluctuationem, et hoc significat ly cogitare, quod motum quasi dubitantis (non in certitudine, sed in claritate) aut fluctuantis designat, seu nondum perfecte satiati intellectus, qui solum per visionem rei quietatur; ex parte autem certitudinis, seu assensus habet firmitatem, non quidem ortam ex visione objecti, sed ex festificatione Dei extrinseca per voluntatem, et piam affectionem acceptata. At vero iudicium doni intellectus non est iudicium credulitatis, sed intelligentiæ, qua succurrit fidei pro ea parte qua patitur fluctuationem, et motum evidentiam, sic enim donum intellectus penetrat terminos ipsos ex quibus veritates fidei constant, et discernit inter veritates, et errores, inter spiritualia, seu elevationem eorum, et corporalia, seu sensibilia, ut intelligat non sic se habere spiritualia, sicut per phantasmata nos cognoscimus, ideoque multo altius de eis esse sentiendum, quam nos videamus, et cognoscamus, sicque per viam remotionis format intelligentiam de eis rebus talem quod non patitur fluctuationes illas in fide, ideoque donum intellectus parit certitudinem quamdam, seu quietationem in mysteriis fidei, ratione cuius fides inter

fructus Spiritus sancti correspondet dono intellectus tamquam effectus, seu fructus ejus, ut docet S. Thomas, 2-2, quæst. VIII, articulo VIII, non quod ipsa virtus, seu habitus fidei sit fructus istius doni, sed certitudo quædam mentis, seu quietatio in fide. Et ideo ad donum intellectus pertinet non iudicium credendi, sed iudicium discernendi spiritualia a corporalibus, supernaturalia a naturalibus, veritates ab erroribus, quod potest facere evidenter, saltem evidentia quadam extrinseca, et negativa, ut explicabimus. Quomodo autem donum sapientiæ iudicare possit de eisdem veritatibus, quas fides credit, infra dicemus; nec enim repugnat de ipsismet principiis, seu de veritatibus principiorum iudicare sapientiam defendendo ipsas, sicut et de veritatibus fidei agere theologiam, et donum sapientiæ.

XXVIII. Neque ista evidentia talium veritatum tollit finem, quia (ut diximus) donum intellectus in hac vita non perfecte intelligit, nec evidentiam habet illarum veritatum intrinsece, et positive cognoscendo quid sint, sed quasi negative, et extrinsece, et potius cognoscendo quid non sint, ut S. Thomas dicit 2-2, citato articulo VII, quatenus cognoscit quod ea quæ de Deo proponuntur non sunt accipienda ad modum sensibilibus, neque secundum hæreticas perversitates, et de hoc potest haberi evidentia, quæ non opponitur fidei, quæ solum habet inevidentiam, et obscuritatem circa ipsa objecta in se, non circa ista extrinseca, et per modum negationis.

XXIX. Ad id quod ultimo dicitur, quod ista evidentia extrinseca, et quæ est de credibilitate objecti, vel de aliquo alio extrinseco, potest haberi sine dono intellectus, ut in peccatore fidei, vel etiam in eo qui convertitur ad fidem, et per ratio-

nes, et discursum habet evidentiam de credibilitate objectorum ejus, etiam per aliquem instinctum Spiritus sancti, et sic donum intellectus antecedit ipsam fidem, cum tamen solum sit in habentibus gratiam, ut docet S. Thomas 2-2, citato articulo quinto,

XXX. Respondetur quod evidentia de credibilitate rerum fidei, et evidentia illa negativa de eo quod res divinæ non sunt accipiendæ juxta modum rerum sensibilibus, aut errorum hæreticalium, potest haberi dupliciter. Uno modo per studium, et industriam propriam: alio modo per instinctum internum, et illustrationem Spiritus sancti. Et hæc adhuc dupliciter fieri potest ut notat S. Thomas 2-2, quæst. VIII, articulo V ad primum. Uno modo communiter, et imperfecte, sicut etiam in peccatoribus inveniri potest, ut in Caipha, qui habuit instinctum internum ad prophetandum, et in Balaam qui propheticè illustratus est, cum esset iniquus: alio modo specialiter prout fit in solis justis per rectam, et debitam æstimationem finis ultimi, quæ tunc habetur, quando de Deo sic sentiunt, quod se et omnia sua ei subjiciunt, nec propter aliquid ab eo recedendum esse determinant, et solum hoc secundo modo illustratio illa Spiritus sancti habet specialem rationem doni intellectus, ut ibi docet sanctus doctor, quia tunc solum habet perfectam rationem doni, quando est cum recta, et debita conformitate voluntatis.

XXXI. Sic ergo evidentia de credibilitate, et aliis extrinsecis, sive evidentia intrinseca, et positiva ipsius quidditatis rei habita ex proprio studio, et industria, aut etiam ex illustratione, et instinctu Spiritus sancti prout communiter est in peccatoribus, et justis talis evidentia præcedit fidem, et potest in pecca-